

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS LYTIES PAGRINDU DĖL MOTERŲ MOKYTOJŲ SVEIKATOS PATIKROS PAS GYDYTOJĄ GINEKOLOGĄ TYRIMO

2020-06-01 Nr. (20)SN-68)SP-51
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2020 m. balandžio 23 d. gautas pareiškėjos (Tarnybai pareiškėjos duomenys žinomi; toliau – Pareiškėja) skundas dėl galimos diskriminacijos lyties pagrindu, kuomet, pasak Pareiškėjos, mokytojoms moterims yra privaloma atlikti sveikatos patikrą pas gydytoją ginekologą, o mokytojams vyrams nėra privalu atlikti lytinių organų patikrą pas gydytoją urologą.

Pareiškėja nurodė, kad ji dirbo Biržų Vlado Jakubėno muzikos mokyklos (toliau – Mokykla) Dailės skyriaus mokytoja ir jai 2020 m. kovo mėn. reikėjo pasitikrinti sveikatą pas gydytoją ginekologą; pasak Pareiškėjos, tai buvo pakartotinė diskriminacija (tiksliai data esą yra užfiksuota Biržų rajono savivaldybės poliklinikoje). Pareiškėjos teigimu, vyrams mokytojams esą nėra privaloma pasitikrinti lytinių organų sveikatą pas gydytoją urologą.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė (toliau – lygių galimybių kontrolierė) vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 str. 1 ir 2 d., 2020 m. balandžio 28 d. raštu Nr. (20)SN-68)-S-264 kreipėsi Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministeriją bei Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministeriją ir paprašė per 7 darbo dienas nuo reikalavimo pateikti informaciją gavimo dienos (kaip galima skubiau) pateikti motyvuotus paaiškinimus ir atsakyti į klausimus:

„1. Ar mokytojoms moterims yra nustatyta privaloma gydytojo ginekologo patikra, jeigu taip, kokių teisės aktu tai yra reglamentuota bei dėl kokių priežasčių moterims, norinčioms dirbti mokytojomis, privalu pasitikrinti sveikatą pas gydytoją ginekologą?

2. Ar mokytojais dirbantiems vyrams yra privalu atlikti lytinių organų medicininę patikrą pas gydytoją urologą, jeigu taip, kokių teisės aktu tai yra nustatyta? Jeigu mokytojais dirbantiems vyrams nėra privalu atlikti medicininės lytinių organų patikros, prašyčiau paaiškinti, dėl kokių priežasčių to daryti nėra privalu.“

Taip pat prašyta pateikti kitus svarbius paaiškinimus, informaciją, susijusius su atliekamu tyrimu.

Lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 30 str. 1 ir 2 d., 2020 m. balandžio 28 d. raštu Nr. (20)SN-68)-S-265 kreipėsi į Mokyklos direktorių ir paprašė per 5 darbo dienas nuo reikalavimo pateikti informaciją gavimo dienos (kaip galima skubiau) pateikti motyvuotus paaiškinimus ir atsakyti į klausimus:

„1. Ar mokytojoms moterims yra nustatyta privaloma gydytojo ginekologo patikra, jeigu taip, kokių teisės aktu remiantis tai yra privalu atlikti? Ar 2020 m. kovo mėnesį dailės mokytojai buvo liepta atlikti sveikatos patikrą pas gydytoją ginekologą, jeigu taip, kokių teisės aktu vadovaujantis mokytojai buvo liepta tai daryti?

2. Ar mokytojais dirbantiems vyrams yra privalu atlikti lytinių organų medicininę patikrą pas gydytoją urologą, jeigu taip, kokių teisės aktu tai yra nustatyta?“

Lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 30 str. 1 ir 2 d., 2020 m. gegužės 12 d. raštu Nr. (20)SN-68)-S-293 kreipėsi į Biržų rajono savivaldybės poliklinikos (toliau – Biržų poliklinika) direktorių ir paprašė per 5 darbo dienas nuo reikalavimo pateikti informaciją gavimo dienos (kaip galima skubiau) pateikti motyvuotus paaiškinimus ir atsakyti į klausimus:

„1. Ar mokytojoms moterims yra nustatyta privaloma gydytojo ginekologo patikra Jūsų vadovaujamoje sveikatos priežiūros įstaigoje, jeigu taip, kokių teisės aktu tai yra reglamentuota bei dėl kokių priežasčių moterims, norinčioms dirbti mokytojomis, privalu pasitikrinti sveikatą pas gydytoją ginekologą?

2. Ar mokytojais dirbantiems vyrams yra privalu atlikti lytinių organų medicininę patikrą pas gydytoją urologą, jeigu taip, kokių teisės aktu tai yra nustatyta?“

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

1. Mokyklos direktoriaus pavaduotoja ugdymui, laikinai einanti direktoriaus pareigas, R. P. (asmens duomenys Tarnybai žinomi) 2020 m. balandžio 29 d. raštu Nr. SR-1/17 informavo, kad Mokykla vadovaujasi „Darbuotojų dirbančių profesinės rizikos veiksnių aplinkoje, kuriems privalomas išankstinės ir periodinės medicininės apžiūros, sąrašu“; šis sąrašas sudarytas vadovaujantis „pavojingų darbu sąrašu, potencialiai pavojingų įrenginių sąrašu, Lietuvos Respublikoje Sveikatos apsaugos ministro įsakymu „Dėl profilaktinių sveikatos tikrinimų sveikatos priežiūros įstaigose“, Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimu Nr. 544 (nauja redakcija nutarimu Nr. 1145) „Dėl darbo ir veiklos sričių, kuriose leidžiama dirbti darbuotojams, tik iš anksto pasitikrinusiems ir vėliau periodiškai besitikrinantiems, ar neserga užkrečiamosiomis ligomis, sąrašo ir šių darbuotojų sveikatos tikinimosi tvarkos patvirtinimo“.

Direktoriaus pavaduotojos R. P. teigimu, Mokykla mokytojui niekada nenurodo, pas kuriuos gydytojus tikrintis, tai atlieka sveikatą tikrinanti įstaiga. Mokyklos pateiktu raštu Tarnybai paaiškinama, kad Pareiškėjai 2020 m. kovo mėnesį buvo įteikta asmens medicininė kortelė dėl periodinio sveikatos pasitikrinimo, kurioje buvo nurodyti tik kenksmingi faktoriai: 4.1. (nuolatinis balso stygų įtempimas), 3.1. (vaikų (iki 18 metų) mokymas, ugdymas ir auklėjimas).

2. Sveikatos apsaugos viceministrė Lina Jaruševičienė 2020 m. gegužės 4 d. raštu Nr. (10.1.1.1-421)10-3202 informavo, kad norinčių įsidarbinti arba dirbti mokytojais asmenų privalomi sveikatos tikrinimai yra atliekami vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 7 d. nutarimu Nr. 544 „Dėl Darbų ir veiklos sričių, kuriose leidžiama dirbti darbuotojams, tik iš anksto pasitikrinusiems ir vėliau periodiškai besitikrinantiems, ar neserga užkrečiamosiomis ligomis, sąrašo ir šių darbuotojų sveikatos tikinimosi tvarkos patvirtinimo" ir Asmenų, dirbančių darbo aplinkoje, kurioje galima profesinė rizika (kenksmingų veiksnių poveikis ir (ar) pavojingas darbas), privalomo sveikatos tikrinimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. gegužės 31 d. įsakymu Nr. 30 1 „Dėl profilaktinių sveikatos tikrinimų sveikatos priežiūros įstaigose" (toliau – Tvarkos aprašas). Vadovaujantis Tvarkos aprašu, privalomo mokytojo sveikatos tikrinimo metu atliekamų tyrimų pobūdis priklauso nuo konkrečioje jo darbo vietoje nustatytų kenksmingų rizikos veiksnių.

Sveikatos apsaugos viceministrė raštu Tarnybai priminė, kad kenksmingi rizikos veiksniai kiekvienoje darbo vietoje nustatomi atliekant profesinės rizikos vertinimą, vadovaujantis Profesinės rizikos vertinimo bendraisiais nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2012 m. spalio 25 d. įsakymu Nr. AI-457N-961 „Dėl profesinės rizikos vertinimo bendrųjų nuostatų patvirtinimo“; visi kenksmingi rizikos veiksniai, jų poveikyje dirbančių (arba įsidarbinančių) darbuotojų sveikatos tikrinimų periodiškumas, sveikatos tikrinimą atliekantys gydytojai specialistai ir privalomi tyrimai yra išvardyti Tvarkos aprašo 2 lentelėje.

Sveikatos apsaugos viceministrė paaiškino, kad dažniausiai mokytojų darbo vietose yra identifikuojami šie kenksmingi rizikos veiksniai: darbas su videoterminalais (kompiuteriais ir kt.), balso stygų nuolatinis įtempimas, darbo poza, ir pažymėjo, kad Tvarkos aprašo 2 lentelėje išvardytų privalomų tyrimų sąraše, nurodomame prie kiekvieno iš kenksmingų rizikos veiksnių, jokių tyrimų, susijusių tiek su moterų, tiek su vyrų lytinių organų patikra, nėra.

„Tvarkos aprašo 2 lentelėje gydytojas akušeris ginekologas, kaip specialistas, kurio konsultacija yra privaloma, nėra nurodytas prie nei vieno iš kenksmingų rizikos veiksnių. Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta, teisės aktuose, reglamentuojančiuose privalomus mokytojų moterų ir vyrų sveikatos tikrinimus, nėra reikalavimo atlikti lytinių organų patikrą ar pasitikrinti sveikatą pas gydytoją akušerį ginekologą ar gydytoją urologą“, – teigia sveikatos apsaugos viceministrė.

3. Švietimo, mokslo ir sporto ministras Algirdas Monkevičius 2020 m. gegužės 5 d. raštu Nr. SR-2093 paaiškino, kad asmuo, dirbantis mokytoju, turi atitikti Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 48 straipsnyje nustatytus reikalavimus, kurio 8 d. 5 punkte nustatyta, kad mokytoju negali dirbti asmuo, sergantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos atitinkamame sąraše nurodytomis ligomis. Ministras A. Monkevičius informavo, kad „vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. liepos 16 d. nutarimu Nr. 1145 patvirtinto „Darbų ir veiklos sričių, kuriose leidžiama dirbti darbuotojams, tik iš anksto pasitikrinusiems ir vėliau periodiškai besitikrinantiems, ar neserga užkrečiamosiomis ligomis, sąrašo ir šių darbuotojų sveikatos tikinimosi tvarkos“ 3 punkto „Vaikų mokymas, auklėjimas ir paslaugos“ nuostatomis, darbuotojai, nurodyti šiame teisės akte, privalo prieš pradėdami dirbti ir vėliau kasmet pasitikrinti sveikatą, ar neserga tuberkulioze; o pasitikrinti, ar neserga kitomis užkrečiamosiomis ligomis, – esant epidemiologinei būtinybei“; išankstiniai ir periodiniai darbuotojų sveikatos tikrinimai taip pat reglamentuojami Tvarkos aprašu (13 priedas

„Asmenų, dirbančių darbo aplinkoje, kurioje galima profesinė rizika (kenksmingų veiksnių poveikis ir (ar) pavojingas darbas), privalomo sveikatos tikrinimo tvarkos aprašas“).

Švietimo, mokslo ir sporto ministras paašškino, kad ugdymo įstaigos vadovas, įgyvendindamas lyčių lygybės ir nediskriminavimo kitais pagrindais principus, neatsižvelgdamas į lytį, sudaro sąlygas mokytojams kasmet atlikti profilaktinius sveikatos tikrinimus. „Ministerijos nuomone, Sveikatos apsaugos ministerija pagal jai priskirtą kompetenciją turėtų užtikrinti, kad profilaktiniai kasmetiniai ugdymo įstaigų darbuotojų patikrinimai būtų atliekami pagal nustatytus reikalavimus“, – teigia ministras A. Monkevičius.

4. Biržų poliklinikos direktoriaus pavaduotoja gydymo reikalams Jurgita Augustinavičienė 2020 m. gegužės 18 d. raštu Nr. 3-295 informavo, kad Biržų poliklinikos darbo kabineto gydytojas, vadovaudamasis 2002 m. liepos 16 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo Nr. 1145 5 punktu, siekdamas atlikti kuo efektyvesnę darbuotojo sveikatos patikrą, peržiūrėjęs ir įvertinęs paciento asmens sveikatos istorijos įrašus, gali pats nuspręsti rekomenduoti ir nusiųsti moteris ginekologo, o vyrus urologo konsultacijoms, o „tokio pobūdžio siuntimas pas atitinkamus gydytojus specialistus yra rekomendacinio pobūdžio paties paciento gerovei, siekiant laiku atlikti profilaktinius tyrimus“; tokių sveikatos patikrinimų tikslas esą yra ligų profilaktika bei ankstyva vėžinių susirgimų diagnostika.

Biržų poliklinikos direktoriaus pavaduotoja informavo Tarnybą, kad, nepriklausomai nuo besikreipiančio asmens darbo specifikos ar darbo veiklos srities, visiems vyrams, besikreipiantiems į darbo kabinetą, nuo 50 metų amžiaus arba nuo 40 iki 45 metų amžiaus, jei jų tėvai ar broliai sirgo priešinės liaukos vėžiu, yra rekomenduojama priešinės liaukos vėžio ankstyva diagnostika, vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. gruodžio 14 d. įsakymu Nr. V-973, o moterims nuo 25 metų amžiaus – gimdos kaklelio vėžio ankstyva diagnostika, vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2004 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. V-482 (paašškinama, kad priešinės liaukos vėžio ankstyva diagnostika pradedama nuo prostatos specifinio antigeno nustatymo, kurį paskiria šeimos gydytojas, o gimdos kaklelio vėžio ankstyva diagnostika pradedama nuo citologinio gimdos kaklelio tyrimo, kurį atlieka gydytojas specialistas, šiuo atveju – gydytojas ginekologas).

„Asmenų, atvykusių į darbo kabinetą profilaktinei sveikatos patikrai dėl darbo, atitinkamas nukreipimas pas gydytojus specialistus: moterų – pas gydytoją ginekologą, o vyrų – pas gydytoją urologą, yra rekomendacinio pobūdžio paties atvykusio asmens gerovei, siekiant ankstyvos onkologinių ligų diagnostikos“, – paašškino Biržų poliklinikos direktoriaus pavaduotoja.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

1. Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar mokytojo pareigas užimančioms moterims bei vyrams teisės aktais yra nustatytos lygios teisės (pareigos) atlikti lyties organų ir lytinės sveikatos patikrą ir realizuoti iš šios patikros atsirandančias galimybes užimti mokytojo pareigas, tai yra, skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos tinkamai įvykdė Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 4 str. 1 d. 1 punktu įtvirtintą pareigą pagal kompetenciją užtikrinti, kad rengiamuose ir priimamuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios moterų ir vyrų teisės (skunde nebuvo nurodytas konkretus juridinis asmuo, galimai pažeidęs Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo nuostatas).

Skundo tyrimo metu buvo vertinama aplinkybė, kad galimai teisės aktais nustatyta pareiga išimtinai moterims mokytojoms atlikti lytinių organų sveikatos patikrą ir iš šios patikros kylančios pasekmės gali sukurti tam tikrus apribojimus moterims užimti mokytojo pareigas tuo atveju, jeigu būtų nustatytos tam tikros ligos, dėl kurių moteris negalėtų užimti mokytojo pareigų dėl savo lytinės sveikatos sutrikimų, nors tos ligos savo pobūdžiu nėra tokios reikšmingos, kad moteris mokytojos objektyviai negalėtų dirbti ir tinkamai vykdyti pavestų funkcijų (objektyviai nepateisinamos ir nepagrįstos medicinos tyrimais).

Atkreiptinas dėmesys, kad, pagal Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo III skyriaus „Moterų ir vyrų lygių teisių pažeidimas“ nuostatas, nėra laikytinas moterų ir vyrų lygių teisių pažeidimu šios įstatymo 4 str. 1 punktu įtvirtintos pareigos nevykdymas arba netinkamas vykdymas.

Pažymėtina, kad skundu prašoma užtikrinti moterims ir vyrams lygias galimybes atlikti privalomus sveikatos patikrinimus, nes, pasak Pareiškėjos, tik moterims mokytojoms privalu atlikti patikrą pas gydytoją ginekologą, o vyrams mokytojams esą netaikomas reikalavimas tikrintis lytinę sveikatą. Dėl to skundo tyrimo dalykas yra mokytojo pareigas užimantiems moterims ir vyrams nustatytų pareigų atlikti privalomą lytinės sveikatos ir lyties organų patikrą galimas nevienodas įtvirtinimas teisės aktuose. Skunde nurodytų aplinkybių atveju išvelgiamas galimai mažiau palankus vyrų traktavimas, nes jiems galimai privalomos profilaktinės lytinių organų sveikatos patikros atlikti nebūtina.

2. Pažymėtina, kad Jungtinių Tautų konvencijos dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo prieš moteris 11 str. 1 d. f) punktu valstybės dalyvės įpareigojamos (Lietuva yra ratifikavusi šią Konvenciją, todėl yra valstybė, dalyvaujanti jos nuostatų įgyvendinime) imtis visų reikiamų priemonių, kad būtų panaikinta moterų diskriminacija užimtumo srityje ir kad moterims lygiomis su vyrais sąlygomis būtų užtikrinta teisė į sveikatos apsaugą ir saugias darbo sąlygas, įskaitant giminės pratęsimo funkcijos išsaugojimą, o 12 str. 1 dalimi valstybės dalyvės įpareigojamos imtis visų reikiamų priemonių, kad būtų panaikinta moterų diskriminacija sveikatos apsaugos srityje ir kad moterims vienodomis sąlygomis su vyrais būtų užtikrintas medicininis aptarnavimas, įskaitant tą, kuris susijęs su šeimos planavimu.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III skirsniu reglamentuojama lygybė, šio skirsnio 20 str. įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas, o 21 str. įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 str. nustatyta, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs. Žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos 29 str. nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų.

Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo preambulėje teigiama, kad „kuo geresnė visuomenės sveikata yra būtina Lietuvos valstybės saugumo ir klestėjimo bei atviros, teisingos ir darnios pilietinės visuomenės kūrimo prielaida“. Sveikatos sistemos įstatymo 2 str. 28 p. yra apibrėžiama sveikatos sąvoka – tai asmens ir visuomenės fizinė, dvasinė ir socialinė gerovė. Taigi akivaizdu, kad kiekvieno asmens sveikata yra siejama ne tik su asmenine kiekvieno žmogaus fizine ir dvasine savijauta, bet ir su kiekvieno sveiko asmens gebėjimu dalyvauti socialiniame gyvenime, naudotis savo teisėmis ir

būti aktyviu visuomenės nariu, o kartu vykdyti savo pareigas valstybėje. Sveikatos sistemos įstatymo 4 str. yra įtvirtinti sveikatinimo veiklos tikslai: mažinti atskirų visuomenės socialinių ir profesinių grupių atsilikimą nuo kitų visuomenės grupių pagal sveikatos būklės rodiklius, nepabloginant bendrojo gyventojų sveikatos lygio; saugoti gyventojus nuo ligų, išvengiamos mirties ir neįgalumo; ilginti gyvenimo be ligų ir traumų laiką bei gerinti gyvenimo kokybę; didinti gyvenimo ekonominį ir socialinį našumą.

Lietuvos visuomenės sveikatinimas yra vienas iš valstybės tikslų ir uždavinių, nes sveiki, darbingi visuomenės nariai gali kurti saugią, atvirą, teisingą valstybę bei dalyvauti tokios valstybės valdyme.

Sveikatos sistemos įstatymo 18 str. 1 dalyje įtvirtinta, kad nustatytų profesijų darbuotojai bei nustatytuose darbuose, gamybos šakose ir baruose dirbantys asmenys prieš pradėdami profesinę veiklą ir jos metu privalo pasitikrinti sveikatą, o profesijų, darbų, gamybos šakų ir barų sąrašą, asmenų sveikatos tikrinimo tvarką nustato Vyriausybė arba jos įgaliota institucija.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 7 d. nutarimu Nr. 544 „Dėl darbų ir veiklos sričių, kuriose leidžiama dirbti darbuotojams, tik iš anksto pasitikriniusiems ir vėliau periodiškai besitikrinantiems, ar neserga užkrečiamosiomis ligomis, sąrašo ir šių darbuotojų sveikatos tikrinimosi tvarkos patvirtinimo“ (toliau – Nutarimas) patvirtinto *Darbų ir veiklos sričių, kuriose leidžiama dirbti darbuotojams, tik iš anksto pasitikriniusiems ir vėliau periodiškai besitikrinantiems, ar neserga užkrečiamosiomis ligomis, sąrašo* 3.1 punktu nustatyta, kad darbuotojai, mokantys, ugdantys ar auklėjantys vaikus (iki 18 metų), privalo pasitikrinti sveikatą. Nutarimu patvirtintos *Darbuotojų, kuriems leidžiama dirbti tik iš anksto pasitikriniusiems ir vėliau periodiškai besitikrinantiems, ar neserga užkrečiamosiomis ligomis, sveikatos tikrinimosi tvarkos* 1 ir 2 punktais nustatyta, kad darbuotojai, mokantys, ugdantys ar auklėjantys vaikus (iki 18 metų), prieš pradėdami dirbti ir vėliau kasmet, privalo pasitikrinti sveikatą, ar neserga tuberkulioze, o pasitikrinti, ar neserga kitomis užkrečiamosiomis ligomis – privalu esant epidemiologinei būtinybei; šio teisės akto 4 punktu nustatyta, kad darbuotojams, *be kita ko, ir mokytojams*, norintiems pradėti darbą ar veiklą, taip pat vykdančioms veiklą, nurodytą sąrašė, sveikatą tikrina šeimos medicinos paslaugas teikiantys gydytojai arba darbo medicinos gydytojas.

Švietimo įstatymo 48 str. 5 d. 8 punktu nustatyta, kad mokytoju dirbti negali asmuo, sergantis Sveikatos apsaugos ministerijos atitinkamame sąrašė nurodytomis ligomis.

Tvarkos aprašo 1 p. nustatyta, kad asmenys, norintys įsidarbinti (toliau – įsidarbinantieji) arba dirbantys (toliau – darbuotojai) darbo aplinkoje, kurioje galima profesinė rizika (traumos ar kitokio

darbuotojo sveikatos pakenkimo tikimybė dėl kenksmingo ir (ar) pavojingo darbo aplinkos veiksnių poveikio), privalo tikrintis sveikatą prieš įsidarbindami, o dirbdami – tikrintis periodiškai. Tvarkos aprašo 4 p. nustatyta, kad įsidarbinančiųjų ar dirbančių profilaktinio sveikatos tikrinimo tvarka priklauso nuo konkretaus pavojingo darbo ir (ar) kenksmingo veiksnio, kuris nustatomas vadovaujantis Tvarkos aprašo 1 lentelė „Darbai, įrašyti į pavojingų darbų sąrašą, kuriuos dirbant ir (ar) priimant į darbą privaloma tikrintis sveikatą. Tikrinimų periodiškumas ir mastas. Papildomos kontraindikacijos“ ir (ar) 2 lentelės „Privalomų sveikatos tikrinimų tvarka priimant į darbą ir (ar) dirbant kenksmingų rizikos veiksnių poveikyje (kai kuriais atvejais – pakeitus darbą ar darbovietę)“ nuostatomis.

Pažymėtina, kad Tvarkos aprašu patvirtintoje 1 lentelėje, kurioje nurodyti į pavojingų darbų sąrašą įtraukti darbai, atitinkamų medicinos sričių specialistai (gydytojai), kurie privalo atlikti profilaktinį sveikatos patikrinimą, bei 2 lentelėje, kurioje nurodyti galimi kenksmingi rizikos veiksniai, jų poveikyje dirbančių (ar įsidarbinančių) darbuotojų sveikatos tikrinimų periodiškumas, sveikatos tikrinimą atliekantys medicinos sričių specialistai (gydytojai), taip pat nurodyti privalomi tyrimai, nė prieš vieno rizikos veiksnio nėra įtvirtinta privaloma moterų lytinių organų patikra, kurią turėtų atlikti gydytojas akušeris ginekologas, kaip, be kita ko, nė prieš vieno rizikos veiksnio nėra įtvirtinta vyrų lytinių organų sveikatos patikra pas gydytoją urologą.

Taigi darytina išvada, kad skundo tyrimo metu vertintais teisės aktais, reglamentuojančiais privalomus mokytojų moterų ir vyrų sveikatos tikrinimus, nėra reikalavimo atlikti lytinių organų patikrą, tai yra, pasitikrinti sveikatą pas gydytoją akušerį ginekologą (taip pat ir gydytoją urologą), ir ši išvada yra patvirtinta Tarnybai pateiktu sveikatos apsaugos viceministrės 2020 m. gegužės 4 d. raštu Nr. (10.1.1.1-421)10-3202.

3. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Konstitucijoje įtvirtintos moterų ir vyrų lygios teisės, bei uždrausti bet kokią diskriminaciją dėl asmens lyties, ypač kai tai susiję su šeimine ar santuokine padėtimi (1 str. 1 d.).

Atkreiptinas dėmesys, kad Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 3 str. 1 d. 1 p. nustatyta, kad valstybės ir savivaldybių institucijos pagal kompetenciją privalo užtikrinti, kad rengiamuose ir priimamuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios moterų ir vyrų teisės.

Pažymėtina, jog tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija pačia bendriausia šio žodžio prasme reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors požymių. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas,

atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius. Moterų ir vyrų lygių galimybių 2 str. 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, seksualinis priekabiavimas, priekabiavimas, nurodymas tiesiogiai ar netiesiogiai diskriminuoti dėl lyties, o 2 str. 7 dalyje tiesiogine diskriminacija apibrėžiamas ne toks palankus asmens traktavimas dėl lyties, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų traktuojamas kitas asmuo. Taigi, identifikuojant galimą diskriminavimą lyties pagrindu, yra atliekamas palyginimas tarp skirtingos lyties asmenų ir vertinama, ar panašiomis aplinkybėmis jie yra vertinami vienodai, ar jiems taikomas vienodo elgesio principas.

Taigi tyrimo metu nenustatyta, kad moterims mokytojoms, dirbančioms arba norinčioms įsidarbinti mokymo įstaigoje, konkrečiu skundo tyrimo atveju – Pareiškėjai, pagal galiojančius teisės aktus, reglamentuojančius mokytojams taikomą privalomą sveikatos patikrą, yra nustatyta privaloma ginekologo sveikatos patikra, kurios neigiami tyrimo rezultatai galėtų suponuoti neigiamas pasekmes, dėl kurių moterys galėtų būti pripažintos netinkamomis užimti mokytojo pareigas. Skundo tyrimo metu taip pat nenustatyta, kad galiojančiais teisės aktais mokytojams vyrams yra nustatyta privaloma lytinių organų sveikatos patikra.

Atsižvelgdama į pirmiau išdėstytas aplinkybes bei vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 19 str., Lygių galimybių įstatymo 29 str. 2 d. 5 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Pripažinti skundą nepagrįstu, nes nepasitvirtino nurodyti galimi pažeidimai.
2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, Mokyklą ir Biržų polikliniką.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė